

De terugkeer van de verloren zoon, 1920, olieverf op doek 120 x 90 cm. Privécollectie. © SABAM Belgium 2022.

Anto Carte

Tussen hemel en aarde

Weinig kunstenaars zo polyvalent als de Waalse Antoine 'Anto' Carte in de eerste helft van de 20e eeuw. Van het aardse bewoog hij zich moeiteloos naar het hemelse en weer terug. Soms zijn zijn schilderijen diepreligieus, dan weer spat de volkse feestvreugde ervan af. In het BAM zien we het onmiskenbare savoir-faire van de meester van Bergen terug in een tachtigtal werken. Museumdirecteur Xavier Roland: "We willen Anto Carte presenteren als een kunstenaar van internationale allure, wiens bekendheid tot ver buiten onze grenzen reikt."

TEKST: CELINE DE GEEST

Anto Carte. *De terre et de ciel* is al het derde retrospectief gewijd aan de kunstenaar in het BAM. De eerste dateert van 1949.

"Destijds wou men hem vooral kaderen binnen het debat over de Waalse identiteit dat tijdens het interbellum sterk gepolariseerd was, en een positie zoeken tegenover het ontluikende modernisme, waar Anto Carte al van in het begin afstand van nam", legt Xavier Roland uit. "De tentoonstelling van 1995 bekritiseerde de beperkte visie op zijn werk, dat toen gezien werd als decoratief, zelfs teatraal, tegenover een Vlaams expressionisme dat het Belgische toneel van zijn tijd domineerde. De uitdaging was toen om hem los van modernistische overwegingen te erkennen als kunstenaar. Vandaag, in 2022, focussen we voor het eerst op de manier waarop deze toonaangevende kunstenaar de kracht van universele thema's mengt met zijn roots. Het werk van Denis Laoureux, die het curatorschap van deze tentoonstelling op zich nam, is hiervoor enorm belangrijk geweest. Hij heeft ons op weinig bewandelde paden binnen de kunstgeschiedenis geleid."

WAALS EN WERELDS

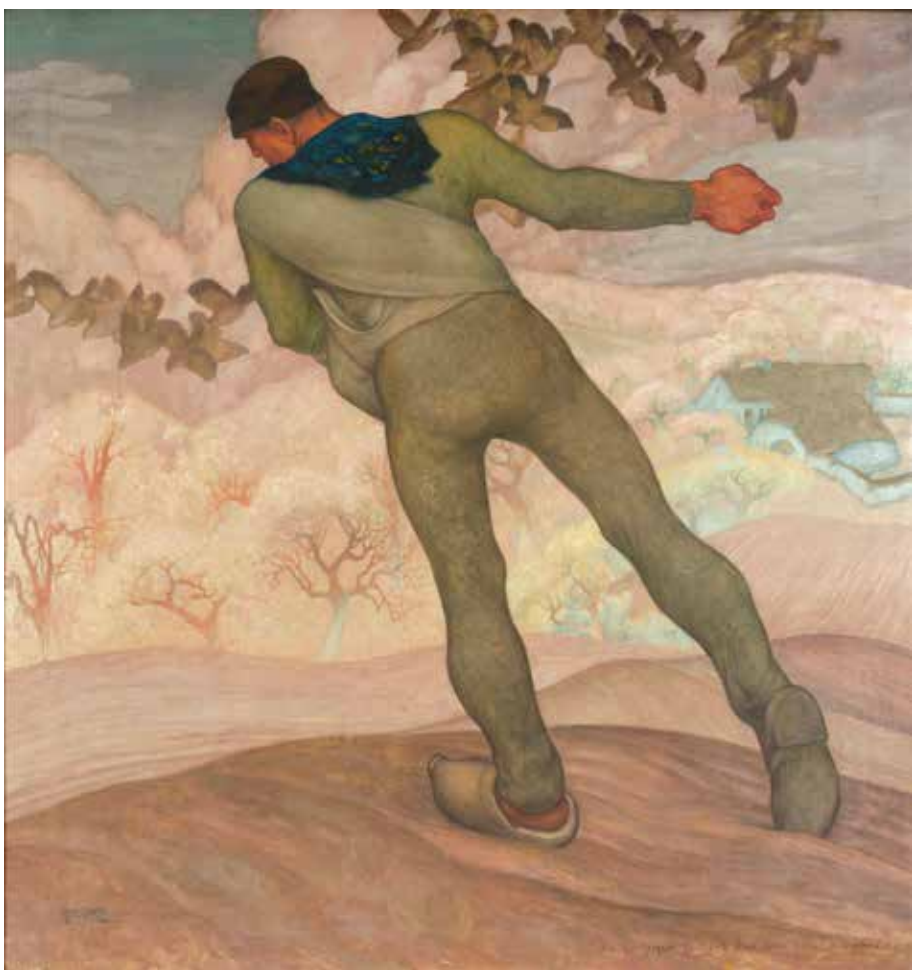
Of hij zich nu liet beïnvloeden door de Vlaamse Primitieven of door het symbolisme, in het werk van Anto Carte (1886, Bergen–1954, Elsene) staat steeds de mens centraal. Hij had een grote bewondering voor de arbeiders van de Borinage, de boeren en de muzikanten. Zijn door het evangelie geïnspireerde werken doen soms terugdenken aan Brueghels *De parabel der blinden* (ca. 1568). Tijdens Cartes opleiding

'Anto Carte maakt deel uit van de Bergense identiteit'

XAVIER ROLAND

aan de kunstacademie van Bergen werd hij begeleid door Antoine Bourlard en Émile Motte, en vervolgens in Brussel door Constant Montald, Emile Fabry en Jean Delville. Beïnvloed door deze symbolisten schilderde hij ook mythologische en denkbeeldige personages. In 1910 vertrok hij naar Parijs. In het Louvre bestudeerde hij de Italiaanse schilderkunst van de 15e en 16e eeuw, en in 1923 werd Cartes werk samen met dat van De Sadeleer en Van de Woestyne tentoongesteld op de Salon de Paris. Daarna volgde onder meer een zeer succesvolle tentoonstelling in het Carnegie Institute in Pittsburgh: alle zestig doeken werden verkocht. Na een verblijf in Florence in 1925 verschijnen er acrobaten en harlekijnen op zijn doeken. In 1928 was

De Zaaier, 1919, olieverf op papier gemonteerd op canvas, 90,3 x 86,9 cm. Privécollectie. © SABAM Belgium 2022.

‘Anto Carte eert zijn inspiratiebronnen: boeren, zeelieden en ambachtslieden’

MATHIAS ARY JAN

Carte een van de medeoprichters van de groep Nervia. Door steun te verlenen aan jonge beloftevolle Henegouwse schilders, wilden zij de Waalse kunst opwaarderen. “De thema’s van Anto Carte, zoals de arbeiders en de industrie van Bergen, passen binnen een hedendaagse interesse in de eigen, lokale geschiedenis”, zegt Roland. “Anto Carte maakt deel uit van de Bergense identiteit. Hij is hier geboren en heeft er 39 jaar gewoond. Heel wat Bergense families hebben een werk van hem in hun bezit. Het is een kunstenaar die voor een groot deel het beeld van Bergen en haar inwoners bepaald heeft. Hij is zonder twijfel de belangrijkste kunstenaar van onze regio.”

Tegelijk wil het museum tonen hoe kunst zowel geografische verankerd als universeel kan zijn. “De tentoonstelling is ook bedoeld als een uitnodiging om los te laten en te mediteren, waardoor de immateriële en sacrale dimensie die achter elk van zijn schilderijen schuilt, wordt versterkt”, vervolgt Xavier Roland. “Dat raakpunt tussen het lokale en het globale was ook aanwezig in onze Botero-tentoonstelling en in die over Niki de Saint Phalle. Het zijn veran-

De Tuinier, 1941, olieverf op doek, 100,5 x 80,5 cm. Privécollectie. © SABAM Belgium 2022.

kerde maar universele artiesten.”

De tachtig werken van Carte in het BAM tonen hoe hij klassieke christelijke iconografie incorporeerde in alledaagse landschappen in de Borinage. Het tweede deel van de tentoonstelling biedt een reis langs dezelfde thema’s, maar dan aan de hand van werken uit de vaste collectie van het museum. “We herschikken die werken zodat ze bij de werken van Anto Carte aansluiten”, legt Roland uit. “Zo zien we hoe een thema doorheen de eeuwen gereactiveerd wordt naargelang de tijdsgeest, tot en met de dag van vandaag. Ook hedendaagse werken zullen dus deel zijn van de tentoonstelling. We zetten de kunstgeschiedenis totaal op zijn kop en volgen geenszins de chronologie. In één zaal komen schilderijen, sculpturen en foto’s terug, allemaal rond één tijdloos thema. Anto Carte zorgde niet voor een grote vernieuwing van die thema’s of van technieken, maar richtte al zijn aandacht op de stijl. Die herken je dan ook meteen.”

BEZOEKEN

Anto Carte. De terre et de ciel

BAM

Bergen

bam.mons.be

19-03 t/m 21-08

Galerie Ary Jan

Parijs

www.galeriearyjan.com

De Pietà, 1918, olieverf op doek, 94 x 112, 5 cm. Collectie Stad Bergen – Artothèque. Foto: L'atelier de l'Imagier. © SABAM Belgium 2022.

De waarde van Anto Carte

In de veilingzalen halen de werken van Anto Carte tegenwoordig indrukwekkende prijzen. Voor de olieverfschilderijen van gemiddeld formaat met herkenbare thema's wordt tussen de 10.000 en 80.000 euro betaald. Enkele uitschieters, sommige van monumentaal formaat, vingen de afgelopen jaren bedragen tussen de 100.000 en 400.000 euro. "Voor de tentoonstelling wilden we graag een werk kopen via Sotheby's Parijs", vertelt Xavier Roland. "De Koning Boudewijnstichting zag de waarde van het werk voor Bergen in en wilde ons helpen, want de richtprijs bedroeg 350.000 euro. Uiteindelijk is het voor veel meer naar een Vlaamse vereniging gegaan. Jammer, maar we waren blij dat het werk in elk geval in België bleef. Een groot deel van de schilderijen die tijdens de tentoon-

stelling te zien zijn hebben we geleend van een Vlaamse privéverzamelaar. Nationaal is er heel wat belangstelling." Kunsthandelaar Mathias Ary Jan is gespecialiseerd in Europese schilderkunst uit de 19e en 20e eeuw en verkoopt in zijn galerie in Parijs onder meer werken van Anto Carte. Het is een kunstenaar waarvoor hij bijzonder veel bewondering koestert. "Op zijn doeken brengt Carte hulde aan zijn inspiratiebronnen, de boeren, zeelieden en ambachtslieden. Hij slaagt erin hun ziel te tonen in hun verweerde gezichten, handen en voeten.", vertelt hij. "Soms doen die lichamen mij denken aan Cimabue en Egon Schiele. Ik word altijd erg geraakt door de emotie die uit zijn tijdloze werken spreekt. Ongeacht de techniek of het thema word je gegrepen door de

menselijke kracht die eruit voortkomt." Als je het Ary Jan vraagt, wordt het werk van Carte dan ook nog steeds onderschat. "Carte heeft zijn rechtmatige plaats nog niet gekregen, zowel wat betreft waarde als de aandacht die hij krijgt. De laatste jaren begint de markt wel meer aan te trekken. Het zijn de werken die in de jaren vijftig en zestig in collecties opgenomen werden, die nu geërfd worden en op de markt verschijnen. Persoonlijk zoek ik het werk van Anto Carte over de hele wereld. De prijzen hangen vooral af van de periode, het onderwerp en de kracht van het schilderij."